

Beschouwing op de evaluatie programma Duurzaam en Groen

Committed to the Environment

Beschouwing op de evaluatie programma Duurzaam en Groen

Delft, CE Delft, september 2022

Publicatienummer: 22.220323.168

Deze notitie is opgesteld door: Jasper Schilling

CE Delft

Committed to the Environment

CE Delft draagt met onafhankelijk onderzoek en advies bij aan een duurzame samenleving. Wij zijn toonaangevend op het gebied van energie, transport en grondstoffen. Met onze kennis van techniek, beleid en economie helpen we overheden, NGO's en bedrijven structurele veranderingen te realiseren. Al meer dan 40 jaar werken betrokken en kundige medewerkers bij CE Delft om dit waar te maken.

1 Aanleiding

In 2019 heeft CE Delft voor de gemeente Zoetermeer het rapport 'Duurzaam Zoetermeer: bouwstenen voor het duurzaamheidsprogramma 2019-2022' opgesteld. Dit rapport heeft aan de basis gestaan van het nieuwe programma 'Duurzaam en Groen Zoetermeer 2020-2023'. Dit programma wordt momenteel geëvalueerd. De gemeente Zoetermeer heeft CE Delft gevraagd om mee te lezen en waar nodig de evaluatie op het programmaonderdeel Duurzaam aan te vullen.

CE Delft heeft hierbij gekeken naar opbouw, navolgbaarheid en onderbouwing van de in de evaluatie gedane uitspraken. CE Delft heeft geen controle uitgevoerd op de in deze evaluatie gegeven cijfers. Tot slot heeft CE Delft niet meegekeken naar de evaluatie van het programmaonderdeel Groen.

Naast de inhoudelijke reacties die CE Delft heeft meegegeven bij conceptversies, en die door Zoetermeer zijn meegenomen in de definitieve versie van de evaluatie, delen wij ook graag onze bevindingen. In dit memo geven we een korte beschouwing op voorliggende evaluatie en kijken we vooruit naar de opgave voor de gemeente Zoetermeer en adviezen voor toekomstig beleid.

2 Evaluatie bevat alle nodige elementen

In een evaluatie staat een aantal aspecten centraal, die elk vragen om op een andere wijze te kijken naar het gevoerde beleid.

Een evaluatie geeft informatie over de onderwerpen waar een gemeente beleid op maakt, in dit geval het energiegebruik en de CO₂-uitstoot in Zoetermeer reduceren. Trends in de stad kunnen reden zijn om het beleid aan te passen. Daarmee geeft monitoring antwoord op de vraag: *Doen we de juiste dingen?* Ten tweede kan monitoren inzicht geven in wat de huidige beleidsinspanningen bereiken, en of dat in lijn ligt met de verwachtingen die men eerder had bij het opstellen van dit beleid: *Doen we de juiste dingen goed?*

Door beide aspecten te bekijken kun je een goed beeld vormen of het beleid op de juiste weg is. Hierbij is het belangrijk om te realiseren dat het zeer lastig is om individuele beleidsmaatregelen direct te koppelen aan trends in de stad, aangezien landelijk en Europees beleid, economische effecten, et cetera, effect hebben op het energiegebruik in Zoetermeer. Dit staat los van de individuele resultaten van subsidies en acties van de gemeente Zoetermeer.

Het is goed om te zien dat deze evaluatie naar beide aspecten kijkt: in deze evaluatie zijn de trends van de stad omschreven in de 'Rapportage indicatoren energietransitie Zoetermeer'. De effecten van losse beleidsmaatregelen, zowel op inzet als behaalde resultaten staan omschreven in Hoofdstuk 3 van de evaluatie. In onze ogen vormt deze evaluatie een goede basis om het gesprek te voeren over het gevoerde beleid in de afgelopen twee jaar, en om daar lessen uit te halen voor een nieuw programma.

3 Doelbereik van de acties en afspraken huidig programma in zicht, maar behalen aardgasvrij Zoetermeer in 2040 nog een grote uitdaging

De evaluatie laat zien dat er veel activiteiten zijn uitgevoerd in de laatste twee jaar. De afspraken om met woningcorporaties en Stedin aardgasvrije woningen te realiseren (2.446 woningen in 2030) lijkt binnen bereik. Ook de ambitie om 149 GWh per jaar met zonnepanelen op te wekken voor 2030¹ lijkt realiseerbaar.

Echter, daarmee resteert er nog 17 jaar voor het behalen van het hoofddoel, een aardgasvrij Zoetermeer in 2040. Het gaat hierbij aanvullend om circa 53.500 woningen, ruim 20x zo veel als het aantal woningen voortkomend uit de huidige afspraken met woningcorporaties. In de landelijke wetgeving wordt aangegeven dat uitvoeringsprogramma's voor aardgasvrije wijken 8 jaar voor realisatie opgesteld moeten worden. Dat betekent dat of het huidige, of het volgende college voor *alle* wijken een wijk-uitvoeringsprogramma dient op te stellen. Hier ligt een duidelijke opgave voor het huidige college.

Hiernaast heeft Zoetermeer, net als andere Nederlandse gemeenten zich gecommitteerd aan het Klimaatakkoord, met als doel om in 2030 49% CO₂ te hebben gereduceerd. Dit doel is nog niet in zicht. In Zoetermeer zien we dat het duurzaamheidsbeleid gericht is op de gebouwde omgeving, maar ook mobiliteit is een belangrijke factor in de CO₂-uitstoot in de stad. Hierop is in de gemeente, in tegenstelling tot sommige andere Nederlandse gemeenten, nog geen daling in de CO₂-emissies te zien².

Zoetermeer staat natuurlijk niet alleen in het behalen van haar doelstellingen. De evaluatie van het programma bevat een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen, die helpen om de doelstellingen te behalen, of die een hindernis vormen voor het behalen van de doelen. De Rijksoverheid kijkt hierbij wel naar de gemeente voor het vormgeven van wijkgerichte aanpakken, zowel om woningen van het aardgas te halen als om lastig te bereiken doelgroepen te helpen met het nemen van isolerende maatregelen.

Conclusie

De gemeente doet in het huidige programma 'Duurzaam en Groen' de goede dingen om de verwachte opbrengst uit haar activiteiten en afspraken te halen. Voor het invullen van de ambitie aardgasvrij in 2040 en voor de tussenambitie van het Klimaatakkoord in 2030 moet er echter nog meer gebeuren.

¹ Deze ambitie komt voort uit het raadsbesluit Lokale verkenning windenergie en zonnestroom van 2020.

² Hierbij kijken we naar emissies per inwoner, om te corrigeren voor bevolkingsgroei, et cetera.

4 Adviezen voor nieuw beleidsprogramma

Hierna volgen een aantal adviezen die meegenomen kunnen worden in de uitwerking van een nieuw beleidsprogramma.

Gebruik resultaten evaluatie voor formuleren verwachte resultaten nieuw beleid

De evaluatie geeft weer wat de resultaten zijn van de nu ingezette beleidsmaatregelen. In het huidige programma 'Duurzaam en Groen' is niet op voorhand gedefinieerd wat zij met iedere actie beoogde te bereiken. CE Delft adviseert om bij het opstellen van een nieuw programma vooraf te definiëren welke inzet en resultaten worden verwacht van verschillende maatregelen. Dit maakt het mogelijk om bij een volgende evaluatie goed te kijken of de uitgevoerde maatregelen de verwachte resultaten heeft bereikt. De huidige evaluatie geeft een goede basis om dit soort verwachtingen op te baseren.

Wij spreken hierbij expliciet over verwachtingen: wanneer je deze verwachtingen zou neerzetten als formele doelstellingen kan het zijn dat het behalen van verwachtingen belangrijker wordt dan het voeren van doelmatig en effectief beleid.

Opschalen aanpakken woningen

Het is zaak om in het komende programma de focus te verplaatsen van het aardgasvrij maken van 2.446 woningen naar het opschalen van aanpakken, om de komende jaren de versnelling daadwerkelijk te realiseren. De huidige energieprijzen geven inwoners van Zoetermeer een goede motivatie om maatregelen te treffen, en het isoleren van woningen draagt bij aan het leefcomfort en de toekomstbestendigheid van de Zoetermeerse woningvoorraad. Er loopt in Zoetermeer al een brede aanpak voor woningeigenaren om hen te ondersteunen bij het verduurzamen, maar deze kan worden geïntensiveerd. Voor de wijken waarvan in de TVW benoemd zijn dat er een natuurlijk investeringsmoment aan komt is het zaak om de isolatieaanpak te versnellen en op te schalen, zodat dit momentum niet wordt verloren. Dit vraagt ook van de organisatie een grotere inzet.

Aardgasvrij is niet enkel woningen

Het is belangrijk om te realiseren dat de doelstelling aardgasvrij niet enkel gaat over de woningen in Zoetermeer. Ook de bedrijven zullen van het aardgas moeten. Ongeveer een derde van de CO₂-emissies in Zoetermeer komen van bedrijven. Momenteel ontbreekt hiervoor een aanpak. Het Rijk heeft aangekondigd in het voorjaar van 2023 te komen met isolatienormen voor bedrijven. Geadviseerd wordt om hierbij aan te sluiten en een aanpak te ontwikkelen (mogelijk samen met andere gemeenten binnen Haaglanden) om bedrijven en vastgoedeigenaren te stimuleren om een onderhoudsplan op te stellen zodat deze norm in Zoetermeer tijdig wordt behaald.

Koppel de energietransitie ook aan de overige opgaven

De 'Visie Zoetermeer 2040' gaat uit van een integrale benadering van de opgaven in de stad. De aanpak vanuit dit programma, met een focus op betaalbare energierekeningen, comfortabele woningen en duurzame energie biedt kansen om integraal met een wijk aan de slag te gaan. Ook de benodigde nieuwe energie-infrastructuur vraagt aanpassingen in de openbare ruimte. Deze aanpassingen zijn tegelijk kansen om doelen vanuit het groen-programma, het programma 'Duurzame mobiliteit', en de 'Visie Zoetermeer 2040' te verwezenlijken. Dit laatste geldt met name voor buurten met warmtenetten als voorziene

warmtetechniek. De gevolgen van de energietransitie op het elektriciteitsnet zijn ruimtelijk beperkter, maar vragen wel aandacht in het kader van vlotte vergunningsprocedures.

Hoewel deze onderwerpen buiten de scope van het programma vallen dat hier wordt geëvalueerd, benadrukken wij tot slot dat ook op andere duurzame beleidsterreinen acties benodigd zijn in de gemeente. De adviezen die CE Delft in 2019 heeft opgesteld voor de thema's mobiliteit, circulaire economie en interne bedrijfsvoering zijn grotendeels nog steeds van kracht.